

4. Holodnyy M. Radyans'ke zakonodavstvo pro relihiyni kul'ty. – K. : Polityvdav Ukrainy, 1974. – 136 s.

5. Doroshko M. Nomenklatura: kerivna verkhivka Radyans'koyi Ukrainy (1917–1938 rr.): Monohrafiya / Mykola Doroshko. 2–he vyd., dop. – K. : Nika–Tsentr, 2012. – 368 s.

6. Zakonodavstvo pro relihiyni kul'ty. – K. : Vydavnytstvo politychnoyi literatury, 1973. – 262 s.

7. Kyrydon A. Znekrovlена tserkva: ruynuvannya kul'tovykh sporud (1917–1939 rr.) // Pravoslav'ya v Ukraini: Zbirnyk materialiv III Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi / [pid red. mytrop. Perevaslav–Khmel'nyts'koho i Bilotserkivs'koho Epifaniya (Dumenka) ta prot. Vitaliya Klosa]. – K. : [Kyviv'ska pravoslavna bohoslovs'ka akademiya], 2013. – Ch. 1. – S. 297–307.

8. Kolesnyk M. Marksyst-s'ko-lenins'kyy pryntsyv atevyistychnoyi roboty. – K. : Vydavnytstvo politychnoyi literatury, 1971. – 228 s.

9. Leont'eva T. Pravoslavne dukhovstvo i bil'shovvys'kyy teror: sprobа rehional'noho doslidzhennya // Kovcheg. Naukovyy zbirnyk iz tserkovnoyi istoriyi, chyslo 6: nasylyla vlady proty svobody sumlinnya / vidp. red. Oleh Turiv. – L'viv : Vydavnytstvo Ukrain's'koho katolyts'koho universytetu 2012. – S. 220–234.

10. Rozhko V. Vidrodzhennya Ukrainy's'koyi Pravoslavnoyi tserkvy na Volyni 1917–2006 rr. Istoryko–krayeznavchyy narys. – Luts'k: Volyn's'ka knyha, 2007. – 348 s.

11. Sbornyk dokumentov y materyalov o relyhvy y tserkvy. Sost. H.F. Sporevoy, H.F. Bohovesov. – K. : RYO MVD USSR, 1983. – 248 s.

12. Svoboda sovisti ta virospovidan' u konteksti mizhnarodnykh y ukrayins'kykh pravovykh aktiv ta relihiynykh dokumentiv (vytyahy) / Uporvadyk, avtor predmovy i prymitok k.filos.n. M.YU. Babiy. – K., 2006. – 157 s.

13. Tancher V. Relyhyoznyé perezhytky y ykh preodolenye. – K. : Polityzdat Ukrainy, 1979. – 152 s.

14. Fomenko A. Yak rozumity dukhovnu svobodu. – K. : Polityvdav Ukrainy, 1985. – 72 s. – (Ser. “Besidy z viruyuchymy”).

15. Tsyhanash D. K voprosu ob opredelenyy éffektivny atevyistcheskoho vospytannya y eho kryterev // Nauchnyy ateyzm: problemy teoryy a praktyky / pod red. M.P. Napochky y E.H. Fylymonova. – M., 1973. – S. 88–105.

16. Tsvyn V. prot. Ystoryya Russkov Pravoslavnoy Tserkvy: Synodal'nyy y noveyshyy pervody /4-e yzd. – M. : Yzd–vo Sretenskoho monastyrya, 2010. – 816 s.

Shcherban' M. V., Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine, Chernivtsi), shcherban@rambler.ru

Soviet true to the idea and ideological rudiments in the area of church and state relations: the nature, principles and mechanisms of overcoming

The article analyzes the key principles and approaches that were used by the Soviet authorities in the area of church and state relations, and highlights the specificity of mechanisms for implementing state policy towards religion, in general, and towards the Church, particularly, in the Soviet Ukraine in the 20–30's of the twentieth century. At the same time, the main true to the idea and ideological principles that were generated by the Soviet ideological system and propaganda to discredit the Church and to remove it to the periphery of public life are determined on the basis of comparative historical analysis.

At the same time, the influence of the Soviet model of relations in the religious sphere, which was formed in the 20–30's of the twentieth century and on the modern church and state relations is studied, the possible mechanisms for reducing and eliminating of the negative impact of the totalitarian past on contemporary religious life in Ukraine are also indicated.

Keywords: church, Soviet authorities, right, anti-religious propaganda.

Щербань Н. В., Черновицкий национальный университет им. Юрия Федьковича (Украина, Черновцы), shcherban@rambler.ru

Советские идейно–идеологические рудименты в сфере государственно–церковных отношений: сущность, принципы и механизмы преодоления

Проанализированы ключевые принципы и подходы, которые были использованы советским руководством в сфере государственно–церковных отношений, а также раскрыта специфика механизмов реализации государственной политики в отношении религии, в общем, и Церкви, в частности, в Советской Украине в 20–30–х годах XX века. В тоже время, автором, на основе сравнительно–исторического анализа, определены главные идейные и идеологические основы, которые были сформированы советской идеологической системой и пропагандой с целью дискредитации Церкви и устранения ее на периферию общественной жизни.

Также исследовано влияние советской модели отношений в религиозной сфере, которая была сформирована в 20–30 годах XX века, на церковно–государственные отношения в современной Украине и указано на возможные механизмы уменьшения и устранения отрицательного воздействия тоталитарного прошлого на современную религиозную жизнь.

Ключевые слова: церковь, советская власть, право, антирелигиозная пропаганда.

* * *

УДК 94(477)

Пуйда Р. Б.
кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та політології, заступник керівника Центру організації навчання іноземних студентів, Івано–Франківський національний технічний університету нафти і газу (Україна, Івано–Франківськ), Puyda@ukr.net

УКРАЇНСЬКІ ПАРЛАМЕНТАРИ УНДО ТА ЇХ ПРАЦЯ В ПОЛЬСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ НА ПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Розглянуто умови боротьби українського населення згуртувавши національно–демократичні сили краю навколо ідеї боротьби за державність та соборність українських земель. Визначено основні напрями парламентської праці УНДО в історії сейму і сенату Польщі напередодні Другої світової війни, проаналізовано найрезонансніші законопроекти націонал–демократів, визначено причини невдачі нормалізації польсько–українських відносин.

Ключові слова: УНДО, сейм, сенат, законопроекти, нормалізація.

Упродовж другої половини 1930–х р. не виконувалися задекларовані Польською владою зміни, що поставило під сумнів подальшу доцільність продовження політики “нормалізації”. Провал політики “нормалізації” привів до занепаду ролі Українське націонал–демократичне об'єднання (далі – УНДО) та інших легальних партій, розчарування в парламентаризмі. Політика нормалізації – врегулювання українсько–польських відносин здійснювана шляхом порозуміння між проводом Українського Національно–Демократичного Об'єднання і польським урядом. Це штовхало українців до значно радикальніших засобів боротьби, привело до зростання популярності націоналістичних організацій. Однак незважаючи на те, що націоналізм перебував на піднесенні, а національна демократія занепадала, УНДО і Українська парламентська репрезентація (далі – УПР) залишалися впливовими чинниками суспільно–політичного життя, з якими рахувався польський уряд.

Детальним дослідженням суспільно–політичних процесів 1935–1939 рр., спричинених політикою нормалізації у Західній Україні займаються низка дослідників, серед яких, у руслі досліджуваної теми, заслуговують на увагу праці С.Віднянського [1], О.Зайцева [2], З.Запоровського [3], Л.Зашкільняка [4], В.Комара [5], М.Кучерепи [6], С.Макарчука [7], Б.Хруслова [8], М.Швагуляка [9], М.Шуміла [10] та ін. дослідників. Малодосліджена проблема – діяльність УНДО в сеймі і сенаті Другої Речі Посполитої.

Основу джерельної бази запропонованої автором розвідки становлять архівні документи, матеріали польської та української періодичної преси, спогади відомих громадсько–політичних діячів. Основна мета статті – визначити пріоритетні напрями парламентської праці УПР.

Результати виборів до польського парламенту 1938 р. для УНДО були майже ідентичними із 1935 р. – посольські місця отримали всі узгоджені із урядом кандидати, окрім Сяноцького округу, де, незважаючи на домовленості, поляки “провалили українського кандидата всупереч виборчому компромісові”. **У голосуванні**

7 листопада 1938 р. у Східній Галичині взяли участь 73,7% населення, на Волині – 74,8%. Виборчий закон привів до формування безпечейного послухного парламенту, що став маріонетковою іграшкою у руках президента І.Мосціцького. Розклад політичних сил у парламенті Польщі за результатами виборів склався не на користь УПР.

Більшість сеймових місць отримали представники Обоз з'єднання народодево (далі – ОЗОН) – близько 170 (із 208). З огляду на такий стан речей, сподіватися на зміну політики сейму щодо українців не було підстав. Відомий громадсько-політичний діяч І.Кедрин констатував: “Годі припускати, що хто-небудь із польських послів стане вносити дисонанс у традицію, що послы урядової більшості узгіднюють свою поведінку з урядовими чинниками та зберігають свободу рухів тільки у другорядних і байдужих для уряду справах”. Чільний діяч УНДО вважав найактуальнішим питанням поточного політичного моменту – постановку українського питання у Польській державі [11, с. 2].

Парламентська праця для членів УПР після виборів 1938 р. розпочалася із ухвалення бюджету країни на 1939 р. 3 грудня 1938 р. розпочалося його обговорення. У засіданні сейму брав участь прем'єр Польської республіки Ф.Славой–Складовський. Однак, поступово, обговорення бюджету переросло у дискусію над зовнішньополітичною ситуацією у Європі. Лідер польської парламентської більшості зауважив: “Географічне положення Польщі... викликало постійне змагання сперти державу на два моря. Сьогодні ці тенденції мають прикордонний вияв у нав'язанні і втриманні якнайкращих сусідських взаємин з балтійськими і скандинавськими державами півночі та Румунією на півдні. По думці тих самих тенденцій спільна границя з Мадярщиною, як наддунайською державою і народом традиційно з нами заприязненим, відповідає не тільки нашим сентиментам але й інтересам...” [12, с. 1].

Водночас він констатував агресивне ставлення польських націоналістичних елементів до ідеї нормалізації. “Такий стан речей давав незаперечні докази, – підсумував лідер націонал-демократів, – що в Польщі у відношенні до українського народу було й є головне змагання: поборювати все, що українське” [13].

На початку січня 1939 р. у польській пресі з'явилися звістки про підготовку ОЗОНОм нового законопроекту про національні меншини. “Оживлені розмови в найповажніших варшавських пресово-політичних колах” українські часописи вважали передчасними, вважаючи, що “самі лише озонові круги мають складу надію перевести свій законопроект...”.

Небажання польської сторони шукати шляхів порозуміння із українцями, змушували УПР вдатися до радикальних кроків. *Виступаючи на бюджетній комісії 12 січня 1939 р., В.Целевич вперше зауважено заявив про припинення політики нормалізації, назвавши три причини невдачі курсу польсько-українського зближення: 1) вороже ставлення польського місцевого суспільства, польських громадських організацій; 2) дії адміністративної влади всіх ступенів, органів поліції, прикордонної охорони; 3) дії, чи радше бездіяльність уряду.*

Провину за нереалізацію нормалізації посол переклав на польський уряд, який із 1937 р. продовжив антиукраїнську політику, згодом дії уряду підтримали “виєхполяки”. З ініціативи цієї політичної сили скликано низку віч, на яких ухвалено антиукраїнські резолюції. На хвилі цієї кампанії з'являється гасло порятунку кресів від українців. Водночас польська преса “малює у найчорніших красках українську небезпеку...”. Завершуючи виступ, В.Целевич констатував: “Виною високого уряду є те, що від 1935р. не зроблено ні одного кроку в українській справі, що мав би загальніший політичний характер і міг би вплинути корисно на настрої українського громадянства. Щобільше. В останньому часі маємо зі сторони уряду цілу низку ходів, які годі вважати щасливими...” [2, с. 76].

Один із лідерів УПР запевнив польську громадськість, що українці не служать “чужим елементам”. “Не мусимо вияснювати, що маємо за собою найсвятіше свідцтво крови, яку ми пролили за наші змагання і що за чужі агентури ані крови ані життя не віддають, – зауважив С.Витвицький. Промова українського посла, на думку редакції “Діла”, “викликала помітне вражіння... Польські послы реагували численними окликами і вигуками” [14, с. 3].

Уже 16 лютого 1939 р. В.Целевич – генеральний секретар УНДО виголосив заяву в якій “виявив своє відношення до української справи в Польщі”. Представника УПР підтримав волинський посол С.Скрипник, який заявив, що реакція В.Целевича – це “становище всіх заступників українського населення в Польщі, що засідають у цій Високій Палаті”. Посол Волинського українського об'єднання (далі – ВУО) констатував, що демонстраційність, яку закидають українцям під час роботи у парламенті випливає із “протиукраїнської психози, що посилюється з дня на день і каже згори нехтувати все, що має зв'язок з українцями” [15].

Часопис “Слово” зауважив, що С.Баран від імені УПР заявив, що “українці не хочуть бути предметом чийсь експериментів, але співгосподарями на землях, де творять більшість, де змагають до того, щоб здобути територіальну самоуправу” [16, с. 3]. Тоді ж В.Целевич заявив, що у взаєминах між національною більшістю і національними меншинами, “ключем до розв'язки положення є панівний народ”. Після завершення дискусії, серед українських послів “кружляли чутки, що соймова дискусія вказує на можливість загострення курсу у внутрішній політиці супроти українців” [15].

Українські послы не виключали можливості подальшого наступу польського уряду на національно-культурне життя українців Східної Галичини. 22 лютого 1939 р. польські часописи повідомили, що штаб ОЗОНу розглядає можливість внесення до парламенту законопроекту, які передбачали латинізацію правописів українських часописів та українського календаря. Наміри влади викликали шквал критики українських послів, які повернулися до розгляду проблем українців у національно-культурній сфері. 21 лютого того ж року посол Д.Великанович наголосив на необхідності створення українського університету, українізації середньої школи у Східній Галичині. С.Баран домагався від влади окремого єпископа для українців-латинників. У

відповідь “озонівські посліи повели проти всіх виступів українських послів генеральну, дириговануофензиву” [17].

Взаємні звинувачення поляків і українців із теоретичного руслу поступово перейшли у практичне. 24 лютого 1939 р. у сеймі завершилася дискусія над бюджетом країни на 1939–1940 рр., що змушувало УПР визначитися із ставленням до основоположного фінансового документу країни. Першим “дуже добре аргументовану промову” виголосив В.Целевич, який звинуватив владу в антиукраїнській політиці. “Число українців на державній службі рівняється майже зеро, – розпочав український посол, – українські наукові товариства не користують із допомоги, державні банки не видають кредитів, збіжевим кооперативам відібрано навіть доставку до війська...” [18].

На думку голови УПР й УНДО – В.Мудрого, останній 1939 рік показав, що уряд Польщі не планує змінювати відношення до українців. “Останній пережитий нами рік не тільки не приніс нам на неоднім відтинку нашого національного життя поправи, – наголосив В.Целевич, – але навпаки наше положення під кожним оглядом погіршилося”. Як приклад лідер УПР навів новий бюджет у якому на українські витрати не передбачено жодних суттєвих витрат. З цих причин УПР відмовилася голосувати за бюджет 1939–1940 рр. Водночас представники ВУО взагалі не з’явилися на засідання сейму. Заява голови УПР В.Мудрого викликала значний резонанс у польському політикумі.

За словами І.Кедрина, “суть непорозуміння полягала в тому, що дехто з поляків утотожнювавбюджет з державою, а голосування над законопроектами у соймі з голосуванням “за” чи “проти” – держави. З такого міркування зродився оклик “отже війна!” – з під адресою українців у відповідь послу Мудрого”. **Показовим стало засідання повітового народного комітету УНДО в Перемишлі, на якому місцеві активісти розкритикували політику УПР і пропонували В.Мудрому разом з усіма українськими послами вийти з ЦК. Голова місцевого повітового комітету М.Хробак навіть запропонував утворити опозицію до ЦК УНДО з центром у Перемишлі [17].**

Антиукраїнські дії польського уряду і парламентарів консолідували УПР. 17 березня 1939 р. на пленарному засіданні сенату, яке відбулося у присутності членів польського уряду, М.Творидло виголосив заяву УПР у справі Карпатської України. У зверненні до українців, підписаному лідерами УНДО, УСДП, УСРП, ФНС в Дружини княгині Ольги”, наголошено, що “оперта лише на свої сили Карпатська Україна не могла вдержатись під збройним напором мадярських військ. Не змогли відкликати до сигнатаріввіденського арбітражу, засаду самовизначення безоглядно потоптано”.

Загострення міжнародної ситуації у 1939 р. суттєво вплинуло на працю польського парламенту. Все частіше на розгляд вищого законодавчого органу країни виносилися законопроекти, які готували країну до Другої світової війни. Поступово, за влучним висловом українських парламентарів, “внутрішні проблеми Польщі пішли в тінь”. 25 березня 1939 р. відбулася чергова зустріч посла В.Целевича з прем’єр-міністром Польщі Ф.Славой–Складковським. Представник УПР інформував голову польського уряду про репресивні дії

польських властей в Галичині, зокрема про зростання арештів українців. Прем’єр-міністр пообіцяв українському послу розглянути ці факти [3, с. 102–103].

У період загострення міжнародних відносин, В.Мудрий заявив, що УНДО ніколи не зійде з позицій політичної боротьби за забезпечення прав для українського народу в Польщі. Лідер націонал-демократів констатував: “Свої громадянські обов’язки супроти держави будемо виконувати, як досі виконували, але одночасно також вимагаємо від держави не тільки загарантувати і практично перевести в життя повну правовість [прийняття закону про територіальну автономію – Р.П.], але й заспокоїти збірні національні потреби української нації в Польщі”. Промову голови УПР ЦК схвалив одногосно.

Заява голови УПР засвідчила, попри принципову позицію у питанні забезпечення національних прав українців, намір УНДО налагодити контакти із проурядовою більшістю у парламенті. 3 травня 1939 р. відбулася чергова зустріч послів сейму В.Мудрого, О.Луцького, В.Кузьмовича, І.Кедрин–Рудницького, М.Матчака, В.Старосольського із політиками демократичних і соціалістичних угруповань Польщі, на якій обговорено актуальний стан українсько-польських відносин і шляхи їх покращення. 25 травня 1939 р. В.Мудрий та В.Целевич провели переговори із прем’єр-міністром Польщі Ф.Славой–Складковським, який поклав усю відповідальність за загострення польсько-українських взаємин на українську громадськість. “Автономії ніхто вам в Польщі не дасть”, – підсумував Голова Ради Міністрів [9, с. 240].

23 серпня 1939 р. укладено радянсько-німецький пакт про ненапад. Наступного дня відбулося одне з останніх засідань Народного комітету УНДО. Після виступу В. Мудрого одногосно прийнято резолюцію, в якій стверджувалося, що в нинішніх важких для Польської держави часах український народ виконає громадянський обов’язок “крови і майна”, який покладає на нього приналежність до держави, та що не подолані досі українські справи будуть у майбутньому вирішені в інтересах народу. На парламентському терені **УПР проголосила наприкінці серпня 1939 р. декларацію лояльності щодо Польщі.** Таким чином, діяльність УПР у польському сеймі і сенаті остаточно переконала націонал-демократів у безперспективності реалізації польсько-українського порозуміння.

Очевидно, що уряд не збирається реалізовувати основну вимогу українських послів – надання територіальної автономії етнічним українським землям, які перебували у складі Другої Речі Посполитої. Антиукраїнська позиція уряду спровокувала низку критичних виступів членів УПР наприкінці 1938 – на початку 1939 р. Однак нестабільна політична ситуація в Європі, наростання напруги у центрально-східній Європі змушували представництво УНДО у серпні 1939 р. – напередодні Другої світової війни, виголосити лояльні до Польщі заяви, що у підсумку повинно було б забезпечити українців від можливих польських погромів.

Перспективи подальших досліджень полягають у концептуальній постановці проблеми та спеціальному комплексному дослідженні парламентської діяльності УНДО у другій половині 1930–х років в контексті суспільно-політичного життя Західної України.

Список використаних джерел

1. Віднянський С. Українське питання в міжвоєнній Польщі: основні проблеми й напрямки наукових досліджень у сучасній вітчизняній історичній науці / С. Віднянський // УДЖ. – 2003. – № 2 (437). – С. 39–55.
2. Зайцев О. Представники українських політичних партій Західної України в парламенті Польщі (1922–1939 рр.) / О. Зайцев // УДЖ. – 1993. – № 1(382). – С. 72–84.
3. Zaporowski Z. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939 / Z. Zaporowski // Działalność posłów, parlamentarna koncepcja Józefa Piłsudskiego, mniejszości narodowe. – Lublin : Wydaw. UMCS, 1992. – 265 s.
4. Зашкільняк Л. Генеза і наслідки українсько-польської нормалізації 1935 р. / Л. Зашкільняк // Polska i Ukraina: Sojusz 1920 roku i jego następstwa. – Toruń, 1997. – С. 431–454.
5. Комар В. “Українське питання” в політиці урядів Польщі (1926–1939 рр.) / В. Комар // Український історичний журнал. – Київ : Наукова думка, 2001. – № 5 (440). – вересень–жовтень. – С. 120–128.
6. Кучерепа М. Національна політика Другої Речі Посполитої щодо українців (1919–1939 рр.) / М. Кучерепа // Україна – Польща: важкі питання : матеріали II міжнар. семінару істориків [“Українсько-польські відносини в 1918–1947 роках”], (Варшава, 22–24 травня 1997). – Варшава : Світовий союз воїнів Армії Крайової. Об'єднання українців у Польщі, 1998. – С. 11–28.
7. Макачук С. Міжнародні антагонізми в суспільстві Західної України в переддень вересня 1939 року / С. Макачук // 1939 рік в історичній долі України і українців : матеріали міжнар. наук. конфер. (Львів, 23–24 вересня 1999 р.). – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – С. 6–20.
8. Хрусьов Б. Українське національно-демократичне об'єднання: політика нормалізації польсько-українських стосунків (1935–1937 рр.) / Б. Хрусьов // Наукові записки XXXV : зб. наук. статей Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. – К., 1999. – С. 158–168.
9. Швагуляк М. Маловідома сторінка політичного життя Західної України передодня Другої світової війни (3 історії Контактного Комітету. 1937–1939 роки) / М. Швагуляк // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 1994. – Т. ССХХVIII. – С. 207–248.
10. Szumiło M. Ukraińska Reprezentacja Parlamentarna w Sejmie I Senacie RP (1928–1939): zarys problemu / M. Szumiło // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze. – Warszawa, 2002. – Z.13/14. – S. 153–170.
11. Кедрин І. Напередодні нового сейму // Діло. – 1938. – 27 листопада.
12. Українці домагаються автономії // Діло. – 1938. – 6 грудня.
13. Мудрий В. Труднощі нашої політики / Василь Мудрий // Шлях нації. Місячник української національної політики і громадського життя. – Львів, 1935. – Ч. 8. – С. 24–26.
14. Промова пос. д-ра Витвицького // Діло. – 1939. – 18 лютого.
15. Парламентарний протест української Волині // Діло. – 28 лютого 1939. – С. 4.
16. Українсько-польський конфлікт загострюється // Слово. – 21 лютого.
17. Редакція української газети // Діло. – Львів, 1939.
18. Українська Парламентарна Репрезентація голосувала проти бюджету // Діло. – 1936. – 26 лютого.
6. Kucherepa M. Natsional'na polityka Druhoyi Rechi Pospolytoyi shchodo ukraiyntsiy (1919–1939 rr.) / M. Kucherepa // Ukrayina – Pol'shcha: vazhki pytannya: materialy II mizhnar. seminaru istorikyiv [“Ukrayins'ko-pol's'ki vidnosyny v 1918–1947 rokakh”], (Varshava, 22–24 travnya 1997). – Varshava : Svitovyy soyuz voyiniv Armiiy Krayovoyi. Ob'yednannya ukraiyntsiy u Pol'shchi, 1998. – S. 11–28.
7. Makarchuk S. Mizhnatsional'ni antahonizmy v suspil'stvi Zakhidnoyi Ukrayiny v peredden' veresnya 1939 roku / S. Makarchuk // 1939 rik v istorychniy dolii Ukrayiny i ukraiyntsiy: materialy mizhnar. nauk. konfer. (L'viv, 23–24 veresnya 1999 r.). – L'viv : Vydavnychy tsestr LNU im. Ivana Franka, 2001. – S. 6–20.
8. Khruslov B. Ukrayins'ke natsional'no-demokratychno ob'yednannya: polityka normalizatsiyi pol's'ko-ukraiyntsiy kyyk stosunkiv (1935–1937 rr.) / B. Khruslov // Naukovi zapysky XXXV: zb. nauk. statey Natsional'noho pedahohichnoho universytetu im. M.P. Drahomanova. – K., 1999. – S. 158–168.
9. Shvahulyak M. Malovidoma storinka politychnoho zhyttya Zakhidnoyi Ukrayiny peredodnya Druhoyi svitovoyi viyny (Z istoryi Kontaktnoho Komitetu. 1937–1939 roky) / M. Shvahulyak // Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka. – L'viv, 1994. – T. CCXXVIII. – S. 207–248.
10. Szumiło M. Ukraińska Reprezentacja Parlamentarna w Sejmie I Senacie RP (1928–1939): zarys problemu / M. Szumiło // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze. – Warszawa, 2002. – Z.13/14. – S. 153–170.
11. Kedryn I. Naperedodni novoho seymu // Dilo. – 1938. – 27 lystopada.
12. Ukrayintsi domahayut'sya avtonomiyi // Dilo. – 1938. – 6 hrudnya.
13. Mudryy V. Trudnoshchi nashoyi polityky / Vasyly' Mudryy // Shlyakh natsiyi. Misyachnyk ukraiyntsiy kyyk natsional'noyi polityky i hromads'koho zhyttya. – L'viv, 1935. – Ch.8. – S. 24–26.
14. Promova pos. d-ra Vytvyts'koho // Dilo. – 1939. – 18 lyutoho.
15. Parlyamentarnyy protest ukraiyntsiy Volyni // Dilo. – 28 lyutoho 1939. – S.4.
16. Ukrayins'ko-pol's'kyy konflikt zahostryuyet'sya // Slovo. – 21 lyutoho.
17. Redaktsiya ukraiyntsiy kyyk hazety // Dilo. – L'viv, 1939.
18. Ukrayins'ka Parlyamentarna Reperyentatsiya holosuvala proty byudzhetu // Dilo. – 1936. – 26 lyutoho.

References

1. Vidnyans'kyu S. Ukrayins'ke pytannya v mizhvoyenni Pol'shchi: osnovni problemy u napryamky naukovykh doslidzhen' u suchasniy vitchyznyaniy istorychniy nauki / S. Vidnyans'kyu // UIZh. – 2003. – № 2 (437). – S. 39–55.
2. Zaytsev O. Predstavnyky ukraiyntsiy kyyk politychnykh partiy Zakhidnoyi Ukrayiny v parlamenti Pol'shchi (1922–1939 rr.) / O. Zaytsev // UIZh. – 1993. – № 1(382). – S. 72–84.
3. Zaporowski Z. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939 / Z. Zaporowski // Działalność posłów, parlamentarna koncepcja Józefa Piłsudskiego, mniejszości narodowe. – Lublin : Wydaw. UMCS, 1992. – 265 s.
4. Zashkil'nyak L. Geneza i naslidky ukraiyntsiy kyyk politychnykh partiy normalizatsiyi 1935 r. / L. Zashkil'nyak // Polska i Ukraina: Sojusz 1920 roku i jego następstwa. – Toruń, 1997. – S. 431–454.
5. Komar V. “Ukrayins'ke pytannya” v politytsi uryadiv Pol'shchi (1926–1939 rr.) / V. Komar // Ukrayins'kyu istorychnyy zhurnal. – Kyuyiv : Naukova dumka, 2001. – № 5 (440). – veresen'–zhovten'. – S. 120–128.

Puyda R. B., Ph. D. in history, Associate professor of the department of history and political science, deputy of leader of The center of organization of studies of foreign students of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Ukraine, Ivano-Frankivsk), Puyda@ukr.net

The Ukrainian members of parliament of UNDO and their labour are in Polish parliament on eve of Second World war

The terms of fight of the Ukrainian population are considered in this article, joining national no-democratic forces of edge round the idea of fight for the state system and collegiality of Ukrainian earths. Certainly basic directions of parliamentary labour of UNDO are in history of seym and senate of Poland in eve Second world war, the most resonance bills of nacional-demokrativ are analysed, certainly reasons of failure of normalization of the Polish-Ukraine relations.

Keywords: UNDO, seym, senate, bills, normalization.

Пуйда Р. Б., кандидат исторических наук, доцент кафедры истории и политологии, заместитель руководителя Центра организации обучения иностранных студентов, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа (Украина, Ивано-Франковск), Puyda@ukr.net

Українські парламентарні УНДО і їх труд в польському парламенті накануне Второй Мировой войны

Рассмотрены условия борьбы украинского населения, сплотив национально-демократические силы края вокруг идеи борьбы за государственность и соборность украинских земель. Определены основные направления парламентского труда УНДО в истории сейма и сената Польши в канун Второй мировой войны, проанализированы самые резонансные законопроекты национал-демократов, определены причины неудачи нормализации польско-украинских отношений.

Ключевые слова: УНДО, сейм, сенат, законопроекты, нормализация.

* * *